

Jaka jesteś jesieni?

Zajęcia przyrodnicze wyzwalaają w dzieciach wiele emocji, wywołują ożywienie, pasję badawczą, zaspokajają naturalną ciekawość poznawczą.

Małgorzata Węglowska

Początek roku przedszkolnego zbiega się z początkiem jesieni, a jesień to pora, która urzeka nas bogactwem kolorów, obfitością plonów, zmiennością zjawisk. Występujące zjawiska, związane ze zmianami atmosferycznymi, mają wpływ na zachowanie się ludzi, zwierząt i roślin. Wprowadzając dzieci w tajemniczy świat jesiennej przyrody, wykorzystujemy różne możliwości jej poznawania – od bezpośredniego kontaktu z danym środowiskiem (jeśli tylko pozwalają nam na to warunki), po metody pośredniego poznania przez literaturę, obraz, historyjkę obrazkową, przeźrocza, film.

Wśród wielu książek dla dzieci, podejmujących tematy związane z przyrodą, ciągle dużym zainteresowaniem cieszą się utwory Lucyny Krzemienieckiej – znanej nam przede wszystkim z *Przygód krasnala Hałabały*. Miłośniczka i znawczyni przyrody ukazuje jej niezmiennie prawa, pragnie przekazać dzieciom szacunek do przyrody, życzliwość wobec świata roślin i zwierząt, zauroczyć jej pięknem. Mimo iż większość zachodzących w okresie jesieni zmian jest łatwo dostrzegalnych i dostępnych bezpośredniej obserwacji, nie wszystkie przejawy życia przyrodniczego możemy z dziećmi zobaczyć czy doświadczyć ich w naturalnych warunkach.

Oto propozycja wykorzystania wiersza Lucyny Krzemienieckiej *Jesienna rozmowa*,

ułatwiającego zrozumienie przez dzieci pewnych zjawisk charakterystycznych dla okresu jesieni i ich wpływu na zachowanie się zwierząt.

Jesienna rozmowa

Cele

Ukazanie wpływu jesiennych zjawisk przyrody na zachowanie się zwierząt. Zestawienie cech charakterystycznych wczesnej i późnej jesieni. Wyrażanie własnych spostrzeżeń, doznań i nastrojów w sposób werbalny i niewerbalny.

Przebieg

1. Dzieci siedzą na dywanie przed tablicą magnetyczną.
Nauczycielka mówi zagadkę:
*Kto to jest?
Zaczęła obiecywać, że liście strąci z drzew,
nagrzana schłodzi ziemię,
ześle nam mgły i deszcz.*
(jesień)
2. Nauczycielka przypina do tablicy magnetycznej dwa obrazy. Jeden przedstawia „złotą jesień”, drugi przedstawia „szarą jesień”. Dzieci opisują ilustrację, wskazują na cechy charakterystyczne „złotej” i „szarej” jesieni, określają kolejność występowania tych zjawisk.
3. Zabawa ruchowa „Jesienne nastroje” – dzieci biegają po sali, na sygnał dźwiękowy zatrzymują się, gestem i mimiką ilustrują nastrój pokazywanych przez na-

uczycielkę obrazków: „słońce i kolorowe liście na trawie” lub „ciemna chmura i deszcz” (przykładowe zachowania dzieci: uśmiech na twarzy, zadowolenie, powolny spacer, kulenie się z zimna, osłanianie się, ucieczka przed deszczem).

4. Dzieci wracają na dywan i dzielą się swoimi odczuciami dotyczącymi tych dwóch różnych dni jesiennych. Uzasadniają wybór ulubionej pory.
5. Nauczycielka wprowadza w treść wiersza *Jesienna rozmowa* krótkim przypomnieniem, że wraz z nadejściem jesieni zwierzęta również przygotowują się do zbliżających się chłódów i nadchodzącej zimy. Następnie recytuje wiersz, trzymając w ręku pacynkę – panią Jesień i przypinając na tablicy magnetycznej sylwety kolejnych zwierząt – bohaterów wiersza. Słowami tekstu prowadzi z nimi rozmowę.

Jesienna rozmowa

Wiewióreczce jesień szepce:

– *Bądź co bądź,
do zapasów w spiżareczce
czas się wziąć.*

*Dojrzały orzeszki,
nazbieraj ich w mieszki.
Garść buczyny zdrowej
w mrocznej dziupli schowaj.*

*Napotkała jesień jeża:
– Mądrym bądź!
Kiedyż to się jeż zamierza
pracy jąć?*

*Suche listki leżą
na jesiennych dróźce,
nazbieraj ich, jeżu,
sobie na poduszkę. (...)*

Prezentacja wiersza może się również odbywać w formie teatrzyku kukielkowego.

6. Po wysłuchaniu wiersza nauczycielka kieruje rozmową na temat jego treści:
 - Jakich zwierząt wystąpiły w wierszu?

– Jakich rad udzielała im pani Jesień?
– Czy zwierzęta też muszą się zabezpieczyć przed zimą?

7. Zabawa ruchowa utrwalająca zdobyte wiadomości – nauczycielka rozkłada na sali sześć dużych obręczy. W obręczach znajdują się: 1. zeschnięte liście – mieszkanie na zimę dla jeża, 2. orzechy – zapasy dla wiewiórki, 3. kamień pokryty mułem, błotem – schronienie dla żaby, 4. słoik miodu – przysmak niedźwiedzia, 5. żółędzie – pokarm borsuka, 6. karmnik – zimowa „stołówka” dla wróbla.

Dzieci spacerują po sali, na sygnał dźwiękowy przyglądają się sylwecie zwierzęcia pokazanej przez nauczycielkę (wykorzystujemy sylwety z tablicy magnetycznej), nazywają to zwierzę i biegną do odpowiedniej obręczy.

8. Na zakończenie dzieci jeszcze raz występują recytacji wiersza. Podejmują wspólną decyzję o założeniu w zimie „ptasiej stołówki” w ogrodzie przedszkolnym.

Dużą uwagę dzieci przyciąga również przyroda nieożywiona: „babie lato” – oznaka wczesnej jesieni, zjawisko, na które warto zwrócić uwagę przedszkolaków. Możemy tu również wykorzystać wiersz Lucyny Krzemienieckiej *Płynie sobie niteczka*.

Oto propozycja zapoznania dzieci ze zjawiskiem „babiego lata” – zajęcia te mogą się odbywać w ciągu dwóch kolejnych dni.

Płynie sobie niteczka

Cele

Poznanie zjawiska „babiego lata” i jego znaczenia w przyrodzie. Rozwijanie dziecięcej wyobraźni oraz różnych form ekspresji: słownej, ruchowej, plastycznej.

Przebieg

1. Spacer w pogodny, słoneczny, jesienny dzień. Przed wyjściem nauczycielka wyjaśnia dzieciom cel spaceru – poszukiwanie na trawie, na krzewach, między drzewami rozciągniętych, fruujących na wietrze srebrzystych nitek.
Po powrocie ze spaceru dzieci dzielą się spostrzeżeniami.
2. Następnie nauczycielka recytuje wiersz i wyjaśnia dzieciom, skąd się biorą nitki „babiego lata” (przędą je małe pajęczki, by potem ulecieć na nich z porywem wiatru w zaciszne miejsce, które będzie dla nich schronieniem na zimę). Nauczycielka wyjaśnia różnicę między nitkami „babiego lata” a pajęczyną. Pajęczyna jest siecią rozciąganą przez pajaka; służy jako pułapka na owady, którymi się potem pająk żywi.

Płynie sobie niteczka

*Płynie sobie niteczka po borze,
A cóż to za niteczka być może?*

*Chyba z kłębka. A musiał być duży!
Część utknęła w krzakach dzikiej róży.
Część wśród ostów liliowych się mota.
Część przepadła w szczelince u płota.
Część się srebrzy w jesiennej kalinie,
a pod słońcem taka sama nie płynie.*

*To nie kłębek nici, dziecko,
to pajęczek snuje pajęczynkę.
Z pola na niej uciekać próbuje
przed złą zimą, co w lód pole okuje.*

*Podróż wielka, pajęczek nieduży.
Leć, pajęczku! Szczęśliwej podróży!*

3. Zabawa ruchowa „Nitki babiego lata”. Każde dziecko otrzymuje mały kłębek kolorowej włóczki. Dzieci rozwijają kłębki i tańczą ze swoją nicią przy muzyce. Poruszają się w zależności od charakteru muzyki.
4. Ćwiczenie sprawności manualnej – dzieci zwijają swoją nić w kłębek. Dla ułatwienia zadania mogą nawijać nić na małą kulkę z plasteliny.
5. Praca plastyczna „Tańczące niteczki”. Każde dziecko otrzymuje złożoną na po-

łowę kartkę białego papieru. Na stolikach przygotowane są: farby plakatowe, pędzle i około 50-centymetrowe kawałki włóczki. Dziecko, trzymając w ręku końcówkę włóczki, zanurza ją za pomocą pędzla w wybranym kolorze farby. Następnie układa na jednej połowie kartki (w dowolny sposób) ufarbowaną nić (poza obrębem kartki jest jedynie sucha część wełny, którą dziecko trzyma w ręku) i zamyka kartkę, mocno dociskając nitkę, która znajduje się w środku. Po docisnięciu, dziecko energicznym ruchem wyciąga włóczkę – w środku kartki powstanie ciekawa kompozycja. W podobny sposób można nakładać inne kolory.

6. Urządzenie w sali wystawki prac, wspólne oglądanie i podziwianie powstałych kompozycji.

7. Na zakończenie zabawa integracyjna „Pajęczynka”.

Dzieci ustawiają się w kręgu. Nauczycielka, trzymając początek włóczki, mówi: *Pozdrawiam.....* (tu wymienia imię któregoś dziecka) i rzuca do niego kłębek. Dziecko, które chwyciło kłębek, robi to samo – rzuca wełnę do wybranego kolegi, mówiąc *Pozdrawiam...* Gdy kłębek obiegnie wszystkie dzieci, na środku powstanie płatanina nitek, która wygląda jak pajęczyna. Teraz ostanie dziecko rozpoczyna zwijanie nitki, mówiąc: *Dziękuję za pozdrowienia od....* (wymienia imię dziecka, od którego dostało kłębek) i przekazuje mu zwijaną nić. Jeśli ktoś zapomniał, od kogo otrzymał pozdrowienia, nitka go doprowadzi.

■ MAŁGORZATA WĘGŁOWSKA
Przedszkole Publiczne w Dębnie